L'Olla del Rei

Maria Josep Udina - Pep Solé

Il.lustracions :
Francesc Rovira

Agraïments:
-A l'Ajuntament de Castelldefels i a Santiago García León que ens va confiar aquest conte i que ens ha deixat en plena joventut.
-A la Biblioteca Ramon Fernàndez Jurado, per la seva col·laboració.
-A totes les entitats i associacions culturals de Castelldefels que, a través de la seva participació en la vida de la vila, ens han inspirat sovint mescenes i comentaris.
-A la Joana i en Jordi, pels seus bons consells, que hem mirat de seguir el millor que hem pogut i sabut.
-A la Laura i el Martí i a tots els nens i les nenes, els nois i les noies, els homes i les dones de Castelldefels, perquè és pensant en ells i «veient» les seves cares que hem anat inventant aquesta OLLA.

Dedicatòria:
Volem dedicar aquest conte a dues persones que ja no són entre nosaltres i que han escrit, sens dubte, una pàgina important en la història recent de Castelldefels: Ramon Fernàndez Jurado -fuster, poeta i regidor de l'Ajuntament de Castelldefels- i Joan López Cánovas lampista, electricista i geganter-. Tots dos ens han deixat un gran exemple de treball, civisme i participació.

Primera edició: abril de 1999

Copy: Maria Josep Udina i Pep Solé, 1999, pel text
Copy: Francesc Rovira, 1999, per les il.lustracions
Copy: Ajuntament de Castelldefels,
Plaça de l´Església S/N 08860 Castelldefels,
1999, per l´edició en llengua catalana.
Maquetació: Horacio Elena
Disseny: Francesc Rovira
Dipòsit Legal:
Printed in Spain

Imprès a Delfos I.G. B. 20832 - 1999

No es permet la reproducció total o parcial, d´aquest llibre, ni el seu tractament informàtic, ni la seva transmissió a través de qualsevol mitjà, bé sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per enregistrament o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit de l´editor

L'Olla del Rei

Maria Josep Udina - Pep Solé

Il.lustracions :
Francesc Rovira

Vet aquí que un dia fred de desembre i de bon matí, el comte-rei en Joan II de Catalunya i Aragó surt de Sant Boi per anar de cacera. Com de costum porta un llarg seguici: els munters amb les mules, els falconers, els gossers amb els cans, i també els honorables cavallers, els barons i els cortesans, que per res del món no s'haurien perdut l'ocasió d'anar amb el rei. Entre aquests personatges hi va en Guillem d'Eramprunyà, que ben segur que era un descendent d'en Jaume March i la Constança Messeguer, els nostres gegants-barons d'avui.

Només arrenca la marxa en direcció als termes del Prat i de Viladecans ja es forma un gran rebombori de crits, de renills dels cavalls, de lladrucs dels cans, de sons dels corns i un gran moviment -ara en diríem moguda- que és el que al rei li agrada. Està content i feliç com un nen amb sabates noves. Allò és fenomenal. I, com era d'esperar amb tanta parafernàlia, la cacera resulta un èxit. I tant: cacen oques, ànecs de coll blau, xamerlins, becades i altres ocells acolorits.

A mig matí el rei, satisfet i amb bona gana, mana de parar a esmorzar a Gavà. No en vulgueu més de menjar i beguda i rialles i bromes i crits i alegrois. Ah, però mentre dura l'àpat, els arriba l'avís que un vol de garses reials s'acosta cap a una pineda propera. És l'au que li falta, la garsa, i el rei no es perdria per res del món l'ocasió d'atrapar-ne unes quantes.

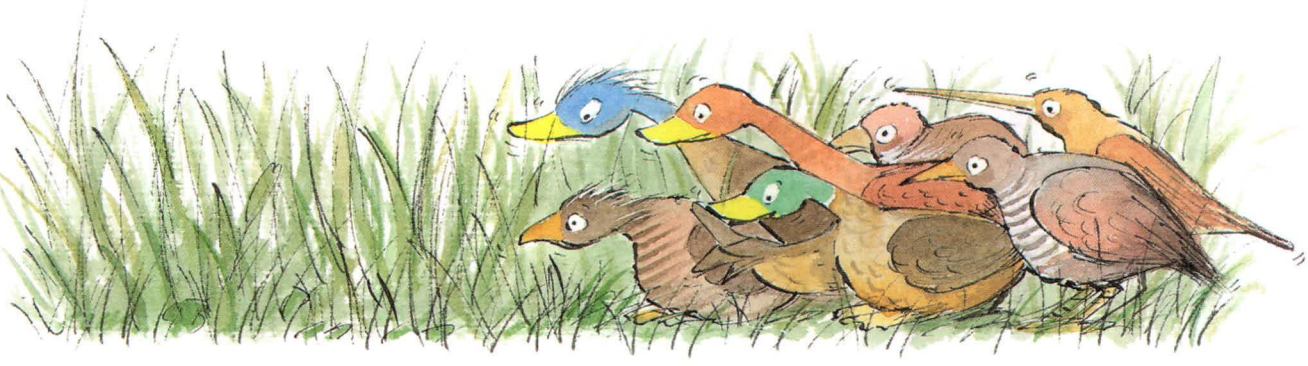

Així que tots plegats tornen a sortir amb gran renou de cavalls i tocs de corn i de trompeta i veus d'ací i d'allà. El terreny és pantanós, curull d'aiguamolls, de clots pregons plens d'aigua estancada, que els habitants de la contrada anomenen «olles», i sembrat de salzes, joncueres i canyars. Aquest terreny tan peculiar fa saltar els uns, donar un tomb als altres i allunyar-se tots en diferents direccions. La cacera esdevé perillosa però el rei, tossut, segueix endavant tot esperonant la mula cap a uns canyars darrere els quals se li ha ficat al cap que hi ha les garses reials.

I heus ací que en passar per sota d'un salze que devia estar corcat, una rauxa de vent n'esqueixa una branca, que va a petar a les anques de la mula tot fregant l'esquena del rei. La mula s'esparvera i es llença com un llamp a la més veloç carrera que mai hagi fet cap mula, per més que el rei tiba el fre tant com pot.

I, és clar, passa el que havia de passar: el rei, envoltat per tots costats de joncueres i canyars, perd la noció de l'espai i no sap cap on tirar. Fa sonar el corn amb insistència i al cap d'una llarga estona veu que se li acosta un home abillat de caçador, en Leandre, que per la manera de moure's i la vestimenta que porta, es veu d'una hora lluny que és de bona nissaga.

-Que teniu algun problema, senyor? -li pregunta el nouvingut.

-Ja ho podeu veure -li respon el rei-. Anava amb els meus companys de cacera, la meva mula s'ha desbocat i m'he perdut. Fa molta estona que faig sonar el corn, però fins ara no m'havia sentit ningú. Si vós em volguéssiu indicar el camí que he de seguir per arribar Gavà...

set

-I és clar que ho faré. Només faltaria!- digué Leandre.

Ah, però el caçador Leandre tenia un art especial. Llegia les ombres, cosa que per caçar li anava d'allò més bé, perquè mirant a terra endevinava sempre quina mena d'au era la que volava per damunt del seu cap. Si li abellia caçar-la, no li calia ni tan sols mirar enlaire; simplement disparava la seva ballesta mirant-se'n l'ombra i guiant-se en cada moment per la posició del sol i mai no fallava el tret.

I això que li passava amb les ombres dels animals li passava també amb les de les persones, però més: quan veia l'ombra d'un ésser humà sabia si el seu amo era de fiar o no ho era.

I heu de saber que en el moment que s'acosta al rei, es mira l'ombra que projecta a terra, com feia sempre amb tothom, i de seguida s'adona que alguna cosa no gira prou rodona. No diu res, però examina bé la figura que té al davant i veu ni més ni menys que l'escut dels reis d'Aragó que en Joan II porta brodat al sarró. Hauríeu hagut de veure la cara del caçador: es torna verda de ràbia, se li transforma en una ganyota esperpèntica plena de negres ombres. No sap què fer. Està a punt de deixar el rei abandonat enmig dels l'aiguamolls... però s'ho pensa més bé.

Sabeu què passava? Doncs passava que el caçador era partidari del Príncep de Viana, fill del rei, a qui el propi monarca havia fet empresonar per acontentar la seva segona muller i marastra del príncep, que volia la

nou

corona per al seu fill i no pel fill del seu marit.

-Ah, rei malvat! -pensà el caçador-. Ha arribat el moment de venjar el teu fill amb un terrible càstig per a tu i la teva ombra perversa. Vas empresonar-lo i és cert que el vas alliberar al cap d'un any, però va morir al cap de poc i mai ningú no ha escatit a què es va deure la seva mort.

I ja tenim Leandre, el caçador d'ombres, que dissimula, agafa les regnes de la mula que el rei cavalca i guia bèstia i majestat per entremig de canyars i jonqueres.

Després de caminar un llarg trajecte, assenyala al rei una senderola tot dient-li:

-Bon amic, si seguiu tot dret en aquesta direcció vigilant de trepitjar per major seguretat les parts més ombrívoles, us plantareu a Gavà en un tres i no res.

El rei alleujat, sense sospitar ni de lluny que el volguessin ensarronar, remercia el caçador i tot és girar-se per donar-li una moneda d'or, i veure només una ombra que s'allunya en silenci. El que el rei no pot sentir és el que el caçador remuga en veu baixa:

-Oh, el rei més traidor que han vist les nostres terres! No tornareu mai a ser ni l'ombra del que heu estat. Pagareu cara la vostra malifeta envers el gran Carles, príncep de Viana, el vostre fill, bella persona i gran amic de tots, que es mereixia molt més que vós tots els honors d'aquest món.

El rei, mentrestant, cavalca refiat i satisfet amb la mula al pas durant una bona estona. Però, ai las!, en arribar prop de la platja de Lluminetes, a Castell de Faels, que és on en realitat l'ha enviat el caçador,

el terreny s'esllavissa i mula i rei s'enfonsen en un gorg que els joncs amagaven.

Us podeu imaginar com queda el rei de xop i desesperat. Gairebé sense bufera, i traient amb prou feines el cap de l'olla profunda, torna a fer sonar el corn per demanar ajut. Però el cansament, el fred i la humitat li van prenent les poques forces que li queden. No tan poques, però, com per no sentir una veu rotunda que exclama:

-Ah, maleït comte-rei! us ha arribat l'hora de pagar el mal que heu fet al vostre fill, el gran Carles, Príncep de Viana!

-Com? Sou vos, el d'abans? Com sabeu qui sóc jo? I com goseu fer això al vostre rei? Us juro per la meva vida, malvolent caçador, que rebreu un càstig que ni us podeu imaginar.

-Ha, ha, ha -ressona la rialla del caçador.

-Ha, ha, ha -respon la seva ombra, amb gran misteri.

Ni una ànima no s'acosta a l'indret on és el rei caigut tot i el so ple de basarda del corn, que amb les poques forces que li queden segueix el malaurat bufant estona i estona.

tretze

L'infeliç rei està espantat. Els núvols s'acosten amb unes ombres que anuncien mals presagis. En Joan II plora amargament amb temor per la seva vida. I entre llàgrima i llàgrima, tot mirant desesperat a un costat i a l'altre, veu unes guspires de foc i fum terra endins. Malgrat la febre i el malestar i la manca de pràctica en treure conclusions dels aspectes concrets de la vida -que ell està per resoldre problemes d'alta política i no per fo-teses quotidianes- s'adona que potser té al davant una feta que li han explicat milers de vegades, però que mai no ha vist amb els seus propis ulls: un vaixell pirata que es disposa a atracar a la platja i els masos de la vila. I endevina que les guspires que veu són els senyals de foc que es fan d'una torre de guaita a l'altra per avisar de la incursió.

-Per tant, -conclou-, no dec estar massa lluny de la vila-. Però entre l'ensurt de pensar que els pirates el poden trobar i la febre que cada vegada és més alta, es posa a tremolar com una fulla i s'omple de desesperació i d'angoixa.

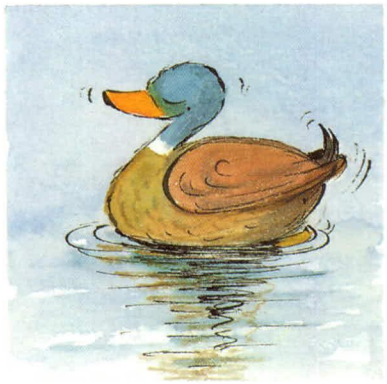

Mentrestant, les torres de guaita funcionen a cor què vols. El guaita de la Torre Barona és el primer d'albirar la nau que s'acosta per la banda de garbí, i encén una bona foguera per donar l'alarma. El guaita de la Torre Fael respon amb un nou foc per dir que s'ha assabentat del perill i passar l'avís a la propera torre, la de la Muntanyeta que, al seu torn, avisa la del Castell. Assabentat el campaner, cuita a fer sonar totes les campanes amb el vibrant toc de sometent, que té la virtut d'aplegar, en pocs minuts i en un lloc convingut, tots els homes útils de la vila, cadascun amb la seva arma i prestos tots a repel.lir l'agressió.

Els guaites són els mateixos ciutadans de la vila, que fan torns per vigilar l'arribada dels pirates per mar. Cadascun d'ells té el seu ofici i les seves afeccions i són gent de bé, de bona ombra, com diria Leandre. Però ah, amics, sabeu qui és el guaita permanent de la torre del Castell de Faels? Doncs, un drac. Un Drac de dos caps, amb una ombra perfecta, que hi viu des que fa sis-cents anys quan un vailet del poble el va trobar per les muntanyes del Garraf, tal com ens explica la seva llegenda.

I, és clar, ja us podeu imaginar com és el foc que el nostre Drac treu pels queixals: lluminós com cap altre, i terrible. Sense bengales, ni llumins, ni pedres fogueres, el nostre Drac obre les boques, i les guspires que en surten són els millors focs que mai no s'han vist. Amb un cap mirant el mar i l'altre la muntanya, fa doble feina i gairebé no necessita que ningú l'avisi, tot i que agraeix que els seus amics guaites ho facin. Quan el Drac obre les boques, no en vulgueu més de foc i llum i fum i soroll!

Oh, i no us penseu! En aquell temps de Joan II, el Drac era famós. Havia rebut ofertes milionàries de castells i torres d'altres pobles i ciutats de la costa, perquè era el millor guaita que es coneixia. Però mai no es va deixar comprar; sempre deia que el Castell de Faels era molt més que un Castell i que ell no volia abandonar per res del món ni el Castell ni els

disset

vilatans.

I anem a veure què fan els pirates. Arribats a la costa, el capitost de la nau, que ja s'apressava a ancorar a la platja, s'adona de l'estol de focs i sent el repicar de les campanes. Això el fa dubtar.

-Em sembla que ens han clissat i no estan per brocs- li diu al segon de bord. I aquest, que té la sana habitud de mai no contradir el patró, li respon:

-Potser sí que ens estomacaran.

-Esbadiaran.

-Esgavellaran.

-Esbandiran.

-Esbarbaran.

-Esbellegaran.

-Esbocinaran.

-Esblaimaran, esbombaran, esbordellaran, esborrifaran, esborneiaran.
-Esborronaran, esbotzaran, esbraonaran, esbravaran, esbroncaran.
-Esbullaran, escabellaran, escabetxaran, escagarrinaran, escalabornaran.
-Escaldaran, escalfaran, escalivaran, escamparan,escanyaran, escapçaran.
-Escarmentaran, escarniran, escarnufaran, escarransiran, escarxaran.
-Escarramicaran, escarxofaran, escataran, esclafaran, esclafinyaran.
-Esclataran, escollaran, escombraran, escorçaran, escorxaran, escruixiran.
-Escurçaran, esdentaran, esfereïran, esfreixuraran, esgarraparan.
-Esgarriaran, esguerraran, esllenegaran, esllomaran, esmerdissaran.
-Esmerilaran, esmicolaran, esmotxaran, esmussaran, esnarigaran.
-Espantaran, espaordiran, esparpallaran, esparracaran, esparveraran.
-Espatllaran, espaventaran, especejaran, espedaçaran, espelleran.
-Espellifaran, espellofaran, esperitaran, espernegaran, esperonaran.
-Espeternegaran, espinyaran, espolsaran, esportellaran, espunyaran.
-Esqueixaran, esquerdaran, esquinçaran, estacaran, estalonaran.
-Estamparan, estassaran, estavellaran, estibaran, estocaran, estofaran.

-Estoparan, estovaran, estrellaran, estropellaran, esventaran.

-Esventrellaran, esveraran.

-I sucarrimaran- conclou el capitost, que ja ha exhaurit les existències de mots espaordidors.

I és en aquest moment que el segon de bord dóna l'ordre que el capitost pensa en donar i no gosa, per allò de l'honor de pirata.

-Ei, el timoner! Mitja volta, proa a mar oberta i urxem d'aquí, que amb

els de Castell de Faels no s'hi pot jugar!

Una vegada desapareguts els pirates de la costa, la calma torna a la vila de Castell de Faels: els grans fan cap a les seves ocupacions amb alleujament, que la por sol anar repartida, els guaites apaguen els focs, el Drac passeja pels jardins i vigila que no es cali foc al bosc ni a les muntanyes, els nens i les nenes juguen...

I vet aquí que una de les nenes més joganeres de Castell de Faels és la Leonor, que viu al barri dels pescadors, el de les Botigues, i no para mai de saltar i córrer i cantar i riure i descobrir nous indrets. Li agrada molt anar a la platja a esperar els pescadors quan tornen de la mar i mentre no arriben s'ho passa d'allò més bé fent castells de sorra; hi té tanta traça, que tant pot dissenyar-ne un de nou com reproduir el que ella coneix tan bé: el de Castell de Faels. Però quan no és a la platja, la Leonor fa exploracions pels aiguamolls dels entorns, que si pels altres són perdedors, per ella són tan coneguts com la palma de la seva mà. I heus aquí que avui, en una de les passejades investigadores, passa a la vora d'un estanyol que els joncs amaguen, i sent uns laments terribles. La Leonor mai no té por. Però aquesta vegada n'hi falta ben poc. S'hi acosta amb prudència, veu l'ombra allargada del pobre comte-rei i la segueix fins arribar al cos que està més mort que viu, i té els ulls tancats i un nas vermell, tremolós, febrós i inflamat.

-Senyor, què us ha passat? -exclama la Leonor. I sense esperar la resposta, diu: -No us amoïneu gens ni mica, que amb un salt vaig a buscar socors.

La nena corre i corre com una daina fins que troba un grup de pagesos que, havent enllestit la feina, tornen cap a casa. Els diu el que ha vist, i cívics com són, els falta temps per anar a auxiliar l'accidentat desconegut. En ajudar-lo a incorporar-se veuen l'escut dels reis d'Aragó i un d'ells, que era el més savi, diu:

-Aquest home no pot ser d'altre que el comte-rei en Joan II. Com és possible que un personatge tan important hagi vingut a parar aquí?

-Potser és un rei molt senzill i li agrada anar pels pobles d'incògnit...

-Potser els pirates l'han atacat...

-Potser caçava per aquests encontorns i s'ha perdut...

-Potser s'escapa dels seus enemics, els partidaris del Príncep de Viana...

-Potser ens venia a veure...

-Potser busca una nòvia per casar-se...

-Apa, tu! Si té més de vuitanta anys, i ja en té, de dona!

-Bé, no perdem més el temps i ajudem-lo.

-Però, on el portarem, que estigui bé?

-Al Castell, home, al Castell, que és on han de ser els comtes i els reis.

I heus aquí com va ser que el rei en Joan II va anar a parar al Castell de Faels un dia fred de desembre de 1478. Els pobres carlans, o castlans, o catlans, que de totes tres maneres s'anomenen els que habiten un castell, estaven angoixats: no sabien pas com havien d'atendre un hoste tan important, ni què donar-li per salvar-lo, i tots pensaven que si es moria a

Castelldefels, això seria una taca en la història de la vila.

Li treuen la roba mullada, l'emboliquen amb bones flassades i l'ajeuen en un llit, ben a la vora del foc, a veure si es refà amb l'escalforeta.

Mentrestant, els membres del seguici reial es desesperen cercant el rei, sobretot per la mala fama que els quedarà a tots ells si li passa alguna cosa. I tant volten i volten, que al final van a parar al Castell de Faels, per preguntar si algú en té notícia.

-Sí senyors. El rei és aquí i està molt tocat. Es veu que s'ha mullat i ha agafat febre -els respon el carlà-.

- Sort que l'hem trobat. Però ara l'hauríem de fer visitar per un metge. Com ho farem?.

-De moment, entrem a veure'l.

-Som-hi, doncs.

Entrar a la cambra i caure'ls l'ànima als peus és tot u. En veu molt baixa, no fos cas que el reial malalt els sentís, parlen així:

-Ai, pobres de nosaltres, que el rei se'ns mor!

-No, home, no, ja es posarà bé.

-Sí? I com? No tenim cap metge.

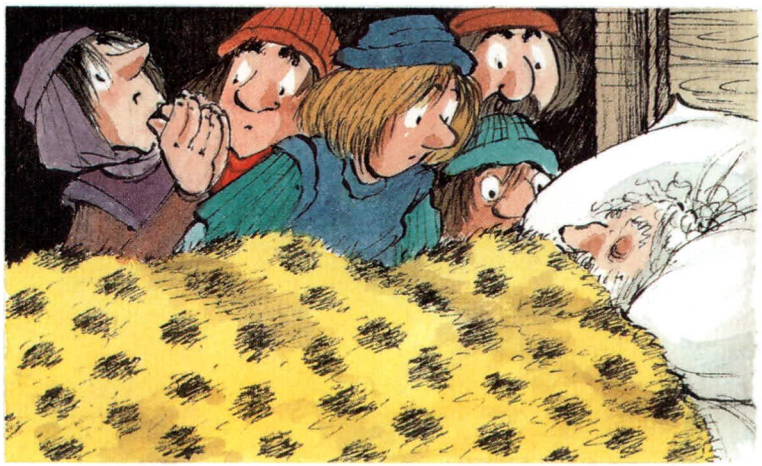

-A mi em sembla que no se'n sortirà pas, d'aquesta.

-Doncs, si ell no se'n surt, pobres de nosaltres!

-I tant...

Però la Leonor que, tret de la pell, ho tenia tot molt clar, ha anat a buscar la seva mare, una noia llesta com ningú, que té solucions per a tots els problemes. Un dels problemes que havia resolt era precisament el de la seva filla Leonor. Mireu: un caçador que es deia Leandre -ja el coneixem, oi?- havia trobat prop de la vila, a l'ombra d'uns joncs, una nena acabada de néixer que tenia una ombra tan fosca com la seva pell; la va recollir i va pensar en buscar-li una llar. Després d'haver parlat amb vilatans i vilatanes i observat desenes d'ombres, va arribar a la conclusió que enlloc estaria més bé la nena que a casa de la Maria, perquè era la que millor va

respondre i la que tenia més bona ombra en tot el poble. Ella hi va accedir encantada i es va afillar la Leonor que, des d'aquell moment va ser molt ben rebuda per tots els habitants de la vila.

La Maria, doncs, sense pensar-s'hi ni poc ni molt, se'n va corre cuita cap al Castell i explica als nobles i als carlans que té uns remeis que mai no fallen per a les persones que cauen a les olles dels aiguamolls, siguin reis, siguin pescadors. Ningú no se n'acaba de refiar, que aquesta noia no té sang blava, ni és una bruixa remeiera ni res de res, però com que no tenen cap altra solució conclouen que més val això que quedar-se parats i acaben deixant que s'acosti al rei.

La Maria se'l mira i remira i li parla en tons ben diversos, sense rebre'n cap resposta, tan atrapat està el rei... Medita una estona i es diu a si mateixa:

-Colliré unes herbes remeieres i hi afegiré alguns ingredients marins. Però és ben veritat que amb la pòcima sola no n'hi haurà prou. Em caldrà

De manera que, quan el sol camina cap a la posta i la negra nit ja està a punt d'envair la terra, la Maria surt del Castell, s'adreça als vilatans que encuriosits s'havien aplegat a les seves portes i els diu així:

-Estimats veïns. Hem de mirar de guarir el rei. Em sembla que ja sé el què li passa i he pensat com el podem ajudar. Però necessitaré col.laboració.

-Jo ho vull fer! -diu una veu.

-Jo també, que sóc mig bruixa -diu una altra.

-Jo, jo, jo...

La bona veritat és que hi ha molta gent voluntària per ocupar-se de la millora del rei, però a la Maria li sembla que ho fan més que res per veure'l de prop i poder-se vantar d'haver-lo ajudat.

vint-i set

-Un moment, un moment -diu la Maria-. Ara us diré què ens cal. Primer necessito un oller.

Tots es miren estranyats.

Per què el deu voler, un oller? No n'hi ha gaire d'ollers a Castell de Faels, però tothom sap que un oller fa atuells d'argila i els cou al forn i serveixen per posar-hi líquids i per cuinar. I, ves quina coincidència, que un dels que més sovint fa torns com a guaita de la torre Fael és un oller. És una bona persona i un gran professional i tots diuen:

-En Martí fa unes olles molt bones!

-Apa, doncs, Martí de la Fael, acosta't si et plau -diu la Maria. I afegeix: -Ara necessito un poeta.

Tots es miren esverats.

-Què deu ser un poeta?- pensen. Però ningú no gosa a preguntar-ho per no fer el ridícul.

La Maria, que els endevina el pensament, els diu:

-Un poeta és algú que explica contes i històries i explica també com són els objectes i la natura i sap mostrar els sentiments amb paraules boniques i que lliguen les unes amb les altres.

I una dona gran, que es fixava en tot, diu:

-Jo diria que en Ramon, el fuster, diu paraules d'aquesta mena tot sovint.

-Que ens mostri algun poema, doncs.

I el fuster engega:

En les nits més estelades
quan la lluna ho fa tot clar
es poden sentir les fades,
sirenes del fons del mar.

-Molt bé, què bonic! -criden tots. És un bon poeta.

-Endavant, Ramon de la Barona. Tu seràs el poeta que dirà versos al comte-rei. També caldrà un músic -diu la Maria-. La música ajuda a despertar-se i a sentir-se bé.

Tots es miren astorats.

-Ui, d'aquests n'hi ha pocs, va dir una veu perquè es vegés clarament que coneixia el que era un músic.

-Oh, però en Bernat de la Muntanya fa músiques i toca la flauta.

-Ah sí? Doncs, endavant, que ens ho demostri!

I en Bernat de la Muntanya, que mai no sortia de casa sense la seva flauta, es posa a tocar aquesta melodia:

-Molt bé, Bernat de la Muntanya. Tu ets el músic que buscàvem.

Els guaridors reials queden nomenats. De moment n'hi haurà prou amb ells tres, que sempre s'han preocupat de saber coses, i amb el guaita de la quarta torre, el Drac, que té l'especialitat del foc i que en aquesta ocasió serà perfecte per fer la infusió.

Així les coses, la Maria es tanca en una sala del Castell amb l'oller, el poeta, el músic i el Drac, per preparar entre tots el que s'ha de fer amb el rei.

La Maria els diu:

-Jo ja sé quins són els ingredients medicinals que baixaran la febre del rei. Però necessito una olla per coure'ls i ha de ser ben nova. Martí de la Fael, et veus amb cor de fer una olla nova de trinca en cosa de dues hores?

I en Martí respon:

-Oh, i tant! I la faré d'una mida ni massa gran ni massa petita, d'un color ni massa clar ni massa torrat, i en una cuita amb temperatura ni massa alta ni massa baixa.

-Molt bé -diuen en Ramon i en Bernat.

-Fantàstic -diu la Maria-. I tu, Drac, faràs bullir l'olla. Et sembla bé?

-De meravella -diu el Drac-. I ho faré amb un foc ni massa lent ni massa ràpid, durant una estona ni massa llarga ni massa curta i en un lloc que no sigui ni massa lluny ni massa a prop.

-Just el que cal -diuen en Martí, en Ramon i en Bernat.

-Això anirà que ni pintat -exclama la Maria. -Ara, Ramon de la Barona, la teva responsabilitat és despertar el cervell del rei amb totes les paraules possibles. Com ho veus?

-Ho veig ben clar, Maria. Ho faré amb frases ni massa senzilles ni massa complicades, amb una cadència ni massa simètrica ni massa lliure, i amb versos ni massa poètics ni massa prosaics.

-Perfecte -diuen en Martí i en Bernat.

-Això serà oli en un llum -diu la Maria, satisfeta-. Bernat de la Muntanya. Tu hauràs de tocar-li la flauta, perquè la bona música fa meravelles. T'abelleix?

-Això serà bufar i fer ampolles, Maria. Ho faré amb un so ni massa fort ni massa fluix, amb un ritme ni massa antic ni massa modern i en un to ni massa trist ni massa alegre.

-Rodó! -diuen en Martí i en Ramon.

-Rodó! -diuen en Martí i en Ramon.
-Justa la fusta -diu la Maria-. Apa, cadascú a fer la seva feina.
D'aquí a dues hores, ens tornarem a trobar amb tot ben preparat.
-D'acord -diuen tots-.

I ja tenim l'oller Martí que se'n va cap al seu obrador, el poeta Ramon que fa cap a la platja, perquè a la llum de la lluna és on sol inspirar-se per fer el seus poemes i on li agrada, a la llum del sol, llegir-ne d'altres autors; el músic Bernat que es queda pels volts del Castell per compondre una bona música, i el Drac que, des de la seva torre, estudia ben bé com ha de treure el foc amb les característiques que ha anunciat.

La Maria diu a la Leonor:

-Leonor, jo aniré a collir les herbes remeieres per guarir el rei. Però per fer una pòcima com cal, hi hauríem de barrejar uns granets de sorra de la platja ni massa molls ni massa eixuts, ni massa fats ni massa salats, i que no siguin ni de massa endins ni de massa enfora de l'aigua. I també unes petxines i uns cargolins, ni massa durs ni massa tous, ni massa blancs ni massa ocres, ni massa grossos ni massa petits.

-Sí, mare, això està fet- respon la Leonor-. I arrenca a córrer cames ajudeu-me.

La Maria somriu mentre la veu allunyar-se i es posa a collir les herbetes remeieres en la quantitat justa:

-Un ramet de romaní a la vora del camí:

Romaní del caminet,
herba humil, floreta blava
prop de la vinya has crescut
entre el mar i la muntanya.(*)

-Tres branques de farigola al bosquet,

Ai farigola olorosa
que neixes al bosc de pins
tota humil, i desitjosa
de guarir qui et tingui a dins.

-Deu fulletes de menta a la muntanyeta,

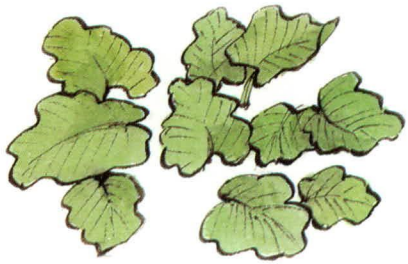

Menta d'agradable flaire
que a la muntanya pertanys,
el perfum que escampa l'aire
foragita tots els danys.

-Vint-i-quatre de pi de la pineda,

Bosc de pins verd i frondós
que em donaríeu pinassa?
Tinc allà un rei tremolós
que no diu ni poc ni massa.

-Una mata de garric del rascler

Una mata del garric
que creix en aquest rascler
guareix el pobre i el ric
i guarirà el rei també.

-I el més important de tot: una branqueta de margalló de la vora de l'avenc, que és la planta més màgica i la mès harmoniosa de totes les plantes que creixen al món.

Margalló que creixes fort
la mà oberta a l'infinit,
tu lliuraràs de la mort
el rei que pateix al llit

Mentre tot això s'esdevé, els barons, els carlans, els cortesans i tota la mena de gent que acompanyava el rei en la cacera passegen per la reial cambra del Castell, nerviosos i espantats de por que se'ls mori sa majestat. Proven de parlar-li i de fer-li preguntes. Però el màxim que aconsegueixen és que Joan II obri un ull i faci un senyal com si demanés alguna cosa. Ningú no el pot entendre. Però un espavilat, en Guillem d'Eramprunyà, té la gran idea de donar-li un paper i una ploma.

El comte-rei no pot fer res més que unes ratlles inintel·ligibles i, el gran esforç que això li representa, el fa caure extenuat de nou.

-Mireu, mireu, ha fet un gargot! -diu en Guillem.

-Un què? -salta el Drac que acaba de treure els nassos, que en té dos, per veure què passa-. Un gar-got, han dit? Gar...Got, Gar... Got, Gar... Got.... Mai cap nom no m'havia agradat tant! Jo que ja fa temps que me'n buscava un... Aquest m'agrada, sí senyor. A partir d'ara el meu nom serà Gar-i-Got. Un tros de nom per cada cap: el que mira a la muntanya serà el Gar i el que mira al mar, el Got.

Tots se'l miren preocupats.

-Ara només ens faltava que el Drac se'ns trastoqués -diuen tot brandant el cap.

Però el carlà, que el coneix bé, li parla a l'orella esquerra del cap dret i el Drac li respon amb unes paraules a cau de l'orella dreta.

El carlà tranquilitza el personal i dicta un edicte, que tot seguit llegeix al seguici reial:

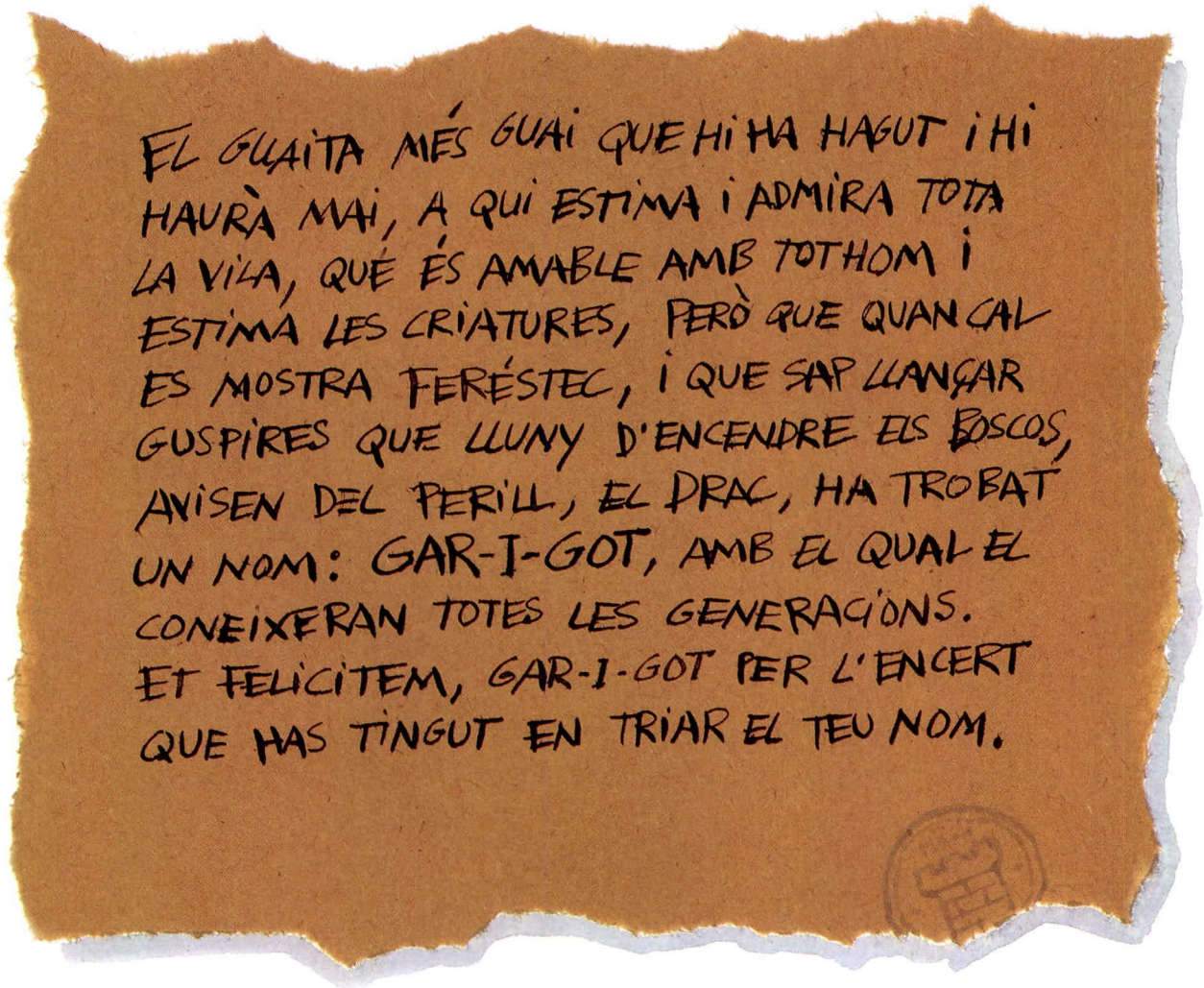

El nunci es disposa a fer públic l'edicte per tots els racons de la vila i els seus encontorns.

Amb aquest enrenou ja ens han passat les dues hores i, tal com estava previst, arriben en Martí amb la seva olla, en Ramon amb els seus papers, en Bernat amb la seva flauta, i la Leonor amb la sorra, les petxines i els cargolins.

El Drac Gar-i-Got fa el millor foc de la seva vida per guarir el rei i perquè està content de tenir un nom. La Maria hi posa l'olla d'en Martí, que és la millor que hagueu vist mai i que fa un color vermellós però poc pujat, el de la terra amb què està feta. Quan ja bull, el Gar-i-Got deixa de treure foc pels queixals i la Maria hi va abocant els ingredients, tot anomenant-los, que si no no farien efecte:

-Un ramet de romaní del caminet, tres branques de farigola del bosc, deu fulletes de menta de la muntanya, vint-i-quatre de pi de la pineda, una mata de garric del rascler i una palma del margalló màgic i harmoniós de la vora de l'avenc. I també, els granets de sorra, les petxines, i els cargolins. I ara deixarem que reposi un minut i ja li podrem donar la infusió al pobre rei.

Passat el minut, n'omple un bon bol i s'acosta a sa majestat amb desimboltura.

-Apa, rei, beveu aquest remei que us trobareu bé de seguida -li diu.

El rei se la mira amb mala ganya, perquè tot i que està mig inconscient, arriba a témer que li tornin a fer passar bou per bèstia grossa. Però davant la insistència de la Maria no té forces per resistir-se i es beu aquella meravella d'infusió. Sembla que s'eixoriveixi una mica, però no pas prou.

-Entra Ramon -diu la Maria-. A veure si funcionen els poemes.

En Ramon entra i li diu:

-Maria, he fet un poema que descriu com m'agradaria que fos el futur de la nostra vila, perquè el rei s'assabenti d'allò que necessitem per arribar-hi.

-Molt bé. Ramon. Ja el pots recitar.

I en Ramon, arrenca, amb emoció continguda:

Somnio un Castelldefels
blau verd com una maragda
el verd fosc de les pinedes
i el cristall de la mar blava.

La gent amiga reunida
en el redós de les places
fent florir la llibertat
pel jardí de les paraules.

Fogar de la convivència
encès a totes les cases
integrant homes i dones
en una mateixa tasca.

Aquest poble que somnio,
entre el mar i la muntanya,
sigui la llar generosa
de gent gran i de quitxalla.

Un Castelldefels germà
on la gran família humana
sigui un clam de germanor
en una petita pàtria.(*)

El rei sembla que comença a tornar en si i es mira el nostre poeta amb un si és no és d'interès, però fent veure que tant li fa.

La Maria es queda de pasta de moniato en sentir aquella meravella de poesia. I en Ramon, quan ha superat una mica l'emoció, diu:

-Veig que t'ha agradat, oi? Doncs, si et sembla, n'hi llegeixo una altra. Com tu ja saps, la nostra vila depèn del Castell de l'Eramprunyà, i he triat un fragment d'un poema que va fer el gran Ausiàs March de la família dels carlans de l'Eramprunyà. Ja veuràs que aquest tros del poema conta que les veles i els vents acompliran els seus desitjos. Però el Mestral i el Ponent hi aniran en contra, mentre que el Xaloc, el Llevant, el Gregal, i el Migjorn, que preguen a la Tramuntana que els bufi a favor, l'ajudaran. I si, de passada, els vents bufen a favor dels nostres desitjos envers aquesta vila, tot això que tindrem.

La Maria, molt agradablement sorpresa per la saviesa d'en Ramon, del qual no coneixia aquesta veta intel·lectual, l'anima a seguir endavant. I en Ramon continua:

Veles e vents han mos desigs complir
faent camins dubtosos per la mar.
Mestre i ponent contra d'ells veig armar:
xaloc, llevant los deuen subvenir,
ab llurs amics lo grec e lo migjorn
fent humils precs al vent tremuntanal
que en son bufar los sia parcial
e que tots cinc complesquen mon retorn.(*)

El rei es va deixondint de mica en mica i el seu cervell ja pot pensar amb claredat. Mentre es va posant a to, la Maria fa entrar en Bernat amb la flauta. El músic, un xic nerviós, s'acosta la flauta als llavis, acluca els ulls, i toca una música que sona així:

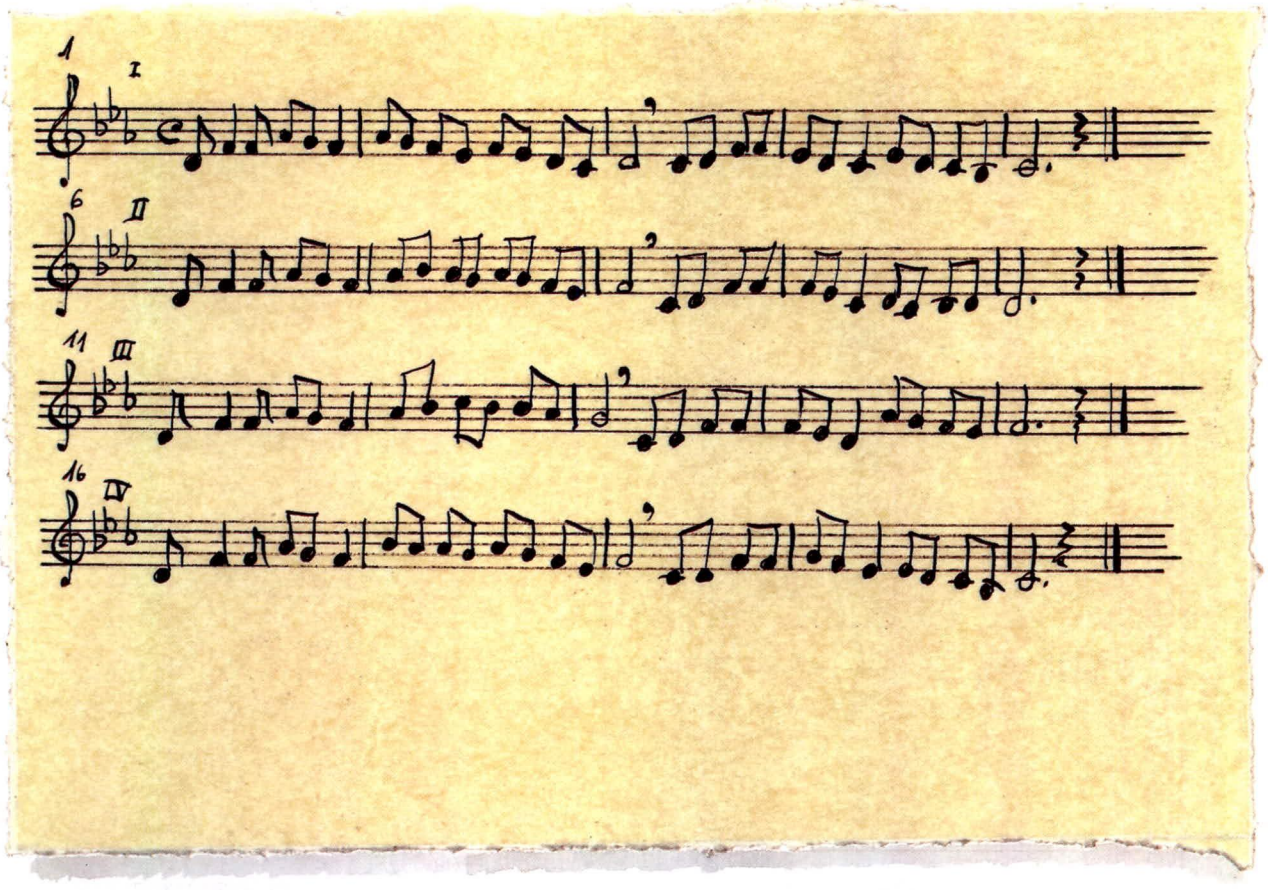

La música ha acabat d'espavilar en Joan II que, agradablement sorprès, els pregunta:

-Com us dieu, amics, i què m'heu fet per posar-me tan bé?

-Jo sóc la Maria, i us he preparat una infusió amb l'ajut de la meva filla Leonor.

-A mi em diuen Martí i sóc l'oller que ha fet l'olla per les herbes.

-El meu nom és Ramon i us he llegit un poema meu i un d'Ausiàs March.

-Jo em dic Bernat i he fet sonar la flauta per a vós.

-I jo em dic Gar-i-Got -diu el Drac, molt cofoi amb el seu nou nom. Sóc el guaita permanent de la torre del Castell i amb les meves guspires he fet bullir l'olla per a la infusió.

-I, com us podré agrair tot el que heu fet per a mi? -diu el rei.

-Doncs, ara que ho dieu senyor rei, vós mateix heu pogut comprovar com en són d'insalubres aquests aiguamolls de les marines. Voldríem que ens els féssiu assecar. Si us he de dir la veritat -diu la Maria, que no gastava compliments- si no fossiu ni rei, ni comte, ni ric, ni poderós, ni important, ni reconegut, ni anomenat, ni VIP, també us hauríem guarit, perquè a Castell de Faels som així, però ja que sou tot això que he dit, estarà bé que ho feu servir per ajudar-nos.

-Oh, però això no és gens fàcil, i surt molt car.

-Majestat, i que no és cara la cacera a què us lliureu tan sovint? -diu en Bernat i es posa vermell com una síndria tot seguit, espantat de la seva gosadia.

-Ah, sí que ho és, però sóc el rei i tinc dret a divertir-me.

-I nosaltres som vilatans i tenim altres drets més urgents que el de divertir-nos, com per exemple, el de tenir un entorn sà -replica en Martí, contundent.

-Sí, sí, és clar, però...

-I, si em permeteu, majestat, jo us voldria demanar una altra gràcia, que potser no és tan cara i només depèn de la vostra voluntat -hi afegeix en Ramon.

-Ah, sí? I quina és aquesta altra gràcia, jove trovador?

-Que Castell de Faels tingui batlle. Fins ara mai n'hem tingut i això fa difícil que un dia poguem arribar a tenir un poble com el que he descrit en el meu poema. El poble que us ha salvat potser es mereix un bon batlle, no us ho sembla?

El rei després de meditar una estona respon:

-Molt bé, Maria, Martí, Bernat i Ramon. Concedit. Quan arribi a la capital donaré ordre per escrit als Barons d'Eramprunyà que tot seguit nomenin un batlle, i que sigui un veí de la vila ben vist per tothom, i també nomenaré una comissió perquè comenci a desenvolupar un projecte d'estudi per planificar allò que cal fer per dessecar els aiguamolls d'aquestes maresmes, que de ben poc no em porten a la tomba. Però, a canvi, voldria saber qui és un caçador que m'ha adreçat a un bassal tot fent veure que m'ajudava a arribar a Gavà.

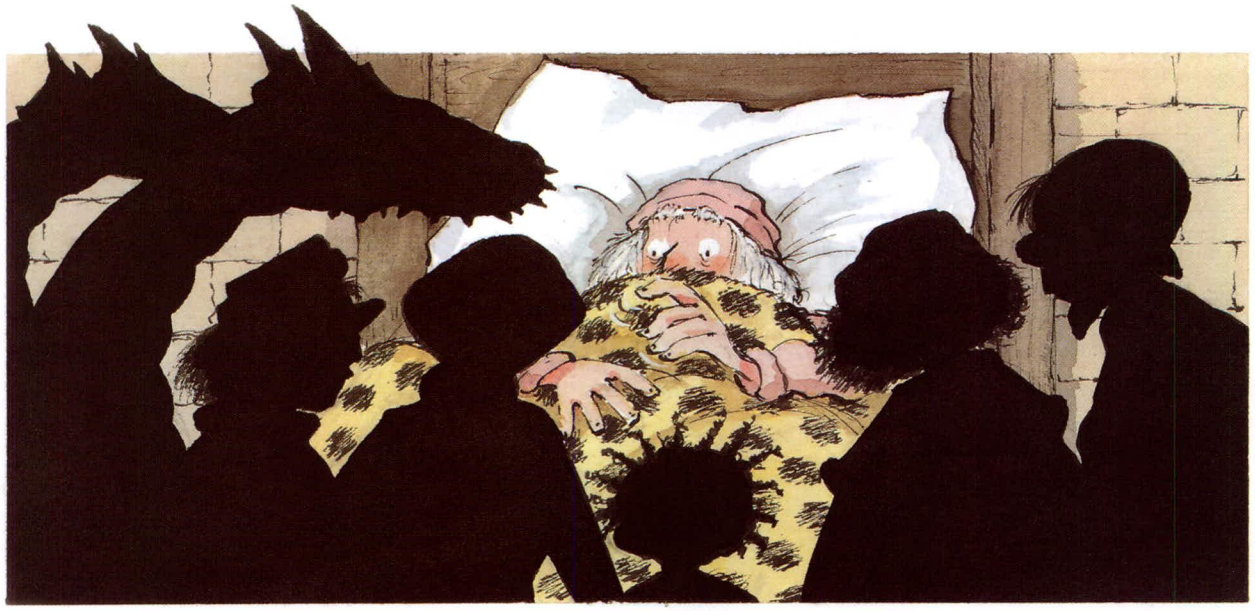

-Un caçador, dieu? N'hi ha molts per aquí en aquesta època de l'any i és força estrany que us hagi enganyat. Són gent de pau, els caçadors d'aquestes contrades. Què li heu fet vós? -diu la Maria, que, pel lloc on l'ha trobat prou que s'imagina qui deu ser aquest caçador, coneixent les idees de'n Leandre com les coneix.

-Jo no res. Només li he demanat ajut. D'entrada, m'ha semblat que me'l prestava, però després no sé pas que li ha passat.

-Apa rei, que no m'ho crec. Que els caçadors són bona gent, home! -diu la Leonor.

-No pas aquest, gentil mestresseta, no pas aquest...

-Doncs el que és nosaltres, no en coneixem pas cap de caçador de mala mena.

Els tres homes, la dona, la nena i en Gar-i-Got fan una rotllana per comentar, en veu baixa, la jugada:

La Maria diu:

-Deu ser en Leandre.

- Oh, però no li podem pas dir, que el faria agafar... i vés a saber.

-I tant, que no l'hi direm.

-Però llavors no en traurem res, de tot això, per al nostre poble?

-Deixem-lo que reflexioni una estona, ja veureu com tot s'acabarà bé...

-Això sí, quan vegem en Leandre li haurem de picar la cresta. No està gens bé, això que ha fet, i no fa per ell. És cert que Joan II no va actuar bé amb el Príncep de Viana, però tanmateix, n'ha fet un gra massa.

-De vegades, si no es pensen bé abans, es fan coses que no s'haurien de fer -diu en Ramon.

El rei els crida:

-Amics, entenc que no em vulgueu donar el nom del caçador, tot i que em fa molta malícia no poder-lo castigar. De tota manera, penso que uns vilatans i unes vilatanes tan generosos, que els favors que demaneu com a premi al vostre esforç són per al poble i no per a vosaltres mateixos, mereixen ser complaguts. Demà mateix, doncs, ho confirmo, donaré les ordres oportunes perquè tingueu el que m'heu demanat. Paraula de rei. Això sí, no us puc donar terminis, perquè aquestes coses de vegades són una mica lentes, ja ho sabeu, la burocràcia...

-Gràcies majestat -diu la Maria-.

-Avui sí que sou un rei
que sembla de bona llei

-diu en Ramon, que posat a versificar ja no li venia d'un pam.

-Ai, que bé! Aquest poble deixarà de semblar una olla -exclama en Martí.

-Ho celebro amb unes notes -diu en Bernat, sonant, feliç, un arpegi florit.

-I jo amb unes guspiretes -afegeix en Gar-i-Got.

-Ep, vigila! criden tots a cor-, que les teves alegries ens poden sucarrimar les celles!

-Doncs jo us faré un petó, rei del meu cor -diu la petita Leonor.

I conta la llegenda que el rei en Joan II, entendrit, es va incorporar i va besar delicadament el front d'aquella criatura que tenia la pell del color de l'arrop, els ulls del color de la nit, i la mirada clara com la llum d'un matí de diumenge.

Mentrestant, al poble hi ha un gran enrenou perquè tothom vol conèixer el rei. Com que no hi ha televisió, ni fotografies, ni premsa del cor ningú no sap quina cara fa. Prou els han dit que té una cara normal i corrent, i un nas tirant a camús, però ells -i elles- el volen veure. I diuen:

-Un rei és un rei, deixa't de romanços. No és pas cada dia que se'n vegin pel poble.

-No em vinguis amb embolics, que un rei és un home com un altre. Només que té més privilegis, però això no vol pas dir que sigui més que tu o que jo.

-Sí, home, ja et daran. No t'inventis excuses, ara. Jo el vull veure i ja està. I faré el que calgui per aconseguir-ho.

-I jo també

-I jo..

-Va, anem-hi!

Quan al Castell els arriba la notícia que el poble està disposat a tot per veure el rei, la Maria, en Ramon, en Martí, en Bernat, la Leonor i el Gar-i-Got, amb els carlans, el baró i els personatges del seguici, celebren una reunió per acordar com apaivagaran els ànims un xic arrauxats dels vilatans.

Una vegada han arribat a un acord, la Maria surt a explicar a la gent del poble com podran veure el rei.

-Amics, tenim el consentiment reial, perquè ja sabeu que el rei mana més que ningú, per acompanyar-lo un tros a ell i el seu seguici demà de bon matí camí de Vilanova. De manera que tot el poble podrà formar part de la comitiva reial pels camins, amb música, balls, i alegria, i veure el rei.

-Fantàstic!

-Això està bé.

-Ai, el rei, que el veurem! -exclamen els vilatans i les vilatanes.

I arribada l'hora la marxa s'organitza en aquest ordre:

En Gar-i-Got, el Drac, obre camí, vomitant foc. Segueix el poble, saltant i ballant, excepte les velletes i els nens massa xics, que s'ho miren des de la vorera, brandant mocadors.

Darrere, els cavallers i les forces vives de la vila.

A continuació, els senyors dels castells i d'altres membres del seguici reial tocant les trompetes i els corns.

Tancant la marxa, el rei, la Maria, la Leonor, en Martí, en Ramon i en Bernat.

I així fou, en aquella ocasió tan assenyalada, ara fa cinc-cents anys i escaig, que es va inventar la cercavila que fem en les Festes Majors de Castelldefels. Ara hi van:

Obrint la marxa, com va fer el Drac aquell dia, en Gar-i-Got mateix i els diables

Els Balls Populars, els del poble, van després, amb solemnitat, saltant i ballant.

Darrere, els Gegants i els Cap-Grossos, que són els carlans, els cavallers i les forces vives de la ciutat.

A continuació, els Castellers i els Grallers, com hi anaven amb el rei els senyors dels castells i els corners i trompetaires.

I tohom qui ho vol, perquè tots som com el rei i la Maria i la Leonor i en Ramon i en Bernat i en Martí.

En Leandre s'ho mira de lluny i pensa. Pensa en el mal moment que va tenir la vigília i que s'hauria pogut acabar com el rosari de l'aurora; pensa en la mala ombra que deu tenir hores d'ara i que no gosa ni mirar; pensa que la pau només es pot assolir i mantenir bandejant la violència; pensa que les idees que cadascú tingui poden ser motiu de controvèrsia, però no de traicions; pensa també en la Maria i en la Leonor... dues persones que es mira amb bons ulls i que li han donat una lliçó que mai no oblidarà.

I al final què n'ha quedat de tota aquesta història?

L'accident del rei ha donat nom al paratge on es va produir, anomenat des d'aquell dia fins l'assecament dels aiguamolls «L'Olla del Rei», que alguns estudiosos situen darrera l'actual Institut Les Marines, en direcció al mar. Pel que sembla, el rei, prou refet de moment, no es va guarir del tot perquè la mort el va sorprendre a Barcelona a primers de gener de 1479, dues setmanes després d'aquesta aventura. Però nosaltres sabem que amb la infusió, el foc, la poesia, la música i l'hospitalitat dels castelldefelencs no pot ser que es morís per causa de la mullena i ens agrada més pensar que es va morir perquè ja era molt vell i li havia arribat l'hora.

Això sí, ens consta que abans de morir va donar les ordres a què s'havia compromés i que cosa d'un any després de la seva mort, el 1480, Castell de Faels va tenir batlle i, per tant, es va estrenar com a municipi. I al cap de quatre-cents anys, -què són, comparats amb l'eternitat?- a finals del segle XIX, varen dessecar les Marines. Segur que en Joan II hi va tenir alguna cosa a veure; només que com que en aquella època no hi havia alta tecnologia, no ho varen poder fer de seguida i com que no hi havia tele, no es van poder enregistrar les declaracions del rei.

I al final de tot ens queda per explicar què va passar amb la Maria i el caçador...

Doncs que la Maria li va fer una bona repassada, després d'assegurar-se que no els sentia ningú, i que en Leandre, aprofitant que no els sentia ningú, havent manifestat el seu penediment, li va proposar matrimoni. Que la Maria, com que estava enfadada, el va engegar a prendre la fresca. Però que després, quan li va haver passat, va pensar que fóra bo que la Leonor tingués un pare i que ella, per què no? tingués un marit. De manera que van fer les paus, es varen casar i tots tres van viure venturosos fins al final dels seus dies. Oi que no podíem acabar un conte com aquest sense una escena com aquesta manera?

I si no us ho creieu, pregunteu-ho al Gar-i-Got que hi era i ben segur que us ho explicarà.

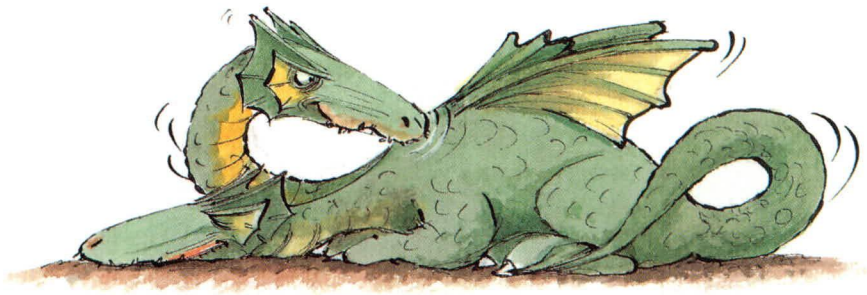

I vet aquí un gos, i vet aquí un drac, aquest conte s'ha acabat.

Notes:

1. Les poesies marcades amb (*) són d'autor:

La primera, «Romaní del caminet», és de Tomàs Garcés (1901- 1993)

La segona, que en Ramon de la Barona recita al rei, la va compondre Ramon Fernández Jurado (1914-1986) a Castelldefels, en el transcurs d'una reunió cívica l'any 1982.

La tercera poesia és un fragment del Cant XLVI (1431-1435) d'Ausiàs March (1397-1459)

2. Les il.lustracions musicals són cosa de'n Pep Solé.

Bibliografia

CREUS I COROMINAS, Teodor.
Set contalles del temps vell.
Vilanova i la Geltrú, Institut d'Estudis Catalans, 1893 (Edició facsímil)

LORENZO GALÉS, Neus.
Entre mar i muntanya.
Castelldefels, Ajuntament i Parròquia de Santa Maria de la Salut, 1989.

NAVARRO PÉREZ, Jordi.
Castelldefels: una introducció a la seva geografia i història.
Castelldefels, Ajuntament 1991

FERRATÉ, Joan.
Ausiàs March. Poesia.
Barcelona, Edicions 62, MOLC núm. 14, 1979

MEDINA VICIOSO, A.
El Castillo d'Eramprunyà y su término en la historia.
Barcelona, 1982

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA.

AGRUPACIÓ DE CULTURA POPULAR DE CASTELLDEFELS.
La llegenda del Gar-i-Got. 1984

L'Olla del Rei

Fe d'errates

Pàgina 4, 6a línia: on diu *mescenes* ha de dir **escenes**.
Pàgina 10, 1a línia: on diu *pel fill del seu marit*, ha de dir **per al *fill del seu marit.***
Pàgina 16, 15a línia: on diu *des que fa sis-cents...*, ha de dir ***des de fa sis-cents...***
Pàgina 20, 15a línia: on diu *la palma de la seva mà*, ha de dir **el palmell *de la seva mà.***
Pàgina 26. Entre les línies 14 i 15, després de *Em caldrà*, hi falta: **Em caldrà un atuell adient i que algú desperti amb poemes i música aquest home que està més adormit que una marmota a causa de la malaltia. I, és clar, haurà de ser gent del poble, que els nobles i els cavallers ja li han dit tot el que saben.**
Pàgina 30. Al final de la línia 24, on hi ha un punt, hi ha d'haver una coma ,
Al començament de la línia 25, la paraula Tu, ha d'anar amb minúscula **tu**.
Pàgina 31. La 1a línia no hi ha de ser. Està repetida.
Pàgina 54, 11a línia: la paraula *manera*, no hi ha de ser.
Pàgina 56, 5a línia: on diu *1914-1986*, ha de dir ***1914*-1984**. I on diu *l'any 1982* ha de dir ***l'any* 1984**.

Les fotografies són de Ramon Josa

AJUNTAMENT · CASTELLDEFELS ·